

Jaar na begin WK voetbal genieten Nederlandse emigranten nóg meer in Zuid-Afrika

VAN PLOETERENDE vrijwilligers in straatarme townships tot steenrijke vastgoedbaronnen in villa's van formaat: in Kaapstad wonen en werken Nederlanders van de meest uiteenlopende pluimage. Een jaar na het WK voetbal, dat op 11 juni 2010 begon, zochten we een aantal landgenoten op in de Zuid-Afrikaanse 'moederstad'. Hebben ze het naar hun zin in het land dat de wereld een jaar geleden zo goed heeft leren kennen?

Die KAAP is weer HOLLANDS

• Robert baron Groeninx van Zoelen: de grootgrondbezitter.

• Cobi de Bonte: de hulpverleenster.

door JOËL ROERIG

KAAPSTAD, zaterdag

'Die Kaap is weer Hollands', kopten de Kaapse kranten vorig jaar. Honderdduizenden in oranje uitgedoste voetballers wandelden de gezellige 'fanwalk' van het centrum van Kaapstad naar het WK-stadion. Bandjes speelden en overal was vertier en vermaak. De meeste wandelaars hadden niet eens kaartjes voor de wedstrijden van het Nederlands elftal en togen naar cafés en grote schermen. Bovendien waren de meesten niet Nederlands, maar 'Capetonians' die geheel opgingen in het Oranjefeest.

In de Afrikaanse taal die door nazaten van de Hollandse VOC-vaarders wordt gesproken betekent 'die Kaap is weer Hollands' dat alles weer goed gaat. Het spreekwoord kwam in zwang nadat de Britten de leiding over de Kaap in 1803 weer overdroegen aan de Bataafse Republiek. Wie anno 2011 zijn oor te luisteren legt in Kaapstad, ontdekt al snel dat veel landgenoten nog niet zo enthousiast zijn over het leven hier als de eerste Hollanders die in 1652 onder leiding van Jan van Riebeeck voet aan wal zetten. We spraken met tien Nederlandse Kaapstedelingen.

De galeriehoudster

Thessa Bos timmert met de Zuid-Afrikaanse Chantal Louw aan de weg met The Fringe Arts, een hippe galerie die vernieuwende, lokale kunst en design aan de man brengt. Medio juni openen de dames hun eerste permanente winkel in de Kloofstraat.

"Ik vind Nederland geweldig, hoor!" Bos is geen mopper-Hollander die huis en haard chagrijnig verliet. "Het klinkt misschien zelig, maar ik zag het gewone leven niet zitten", vertelt de 33-jarige Haarlemse. Bos werkte enkele jaren voor het Nederlandse consulaat in Kaapstad. "Dat heeft mijn leven dramatisch veranderd, vooral door de mogelijkheden om te netwerken." Met de "geschifte" diplomatieke wereld kreeg ze echter moeite en eind 2009 nam Bos ontslag. "Geen idee waar ik het lief vandaan haalde!" Zonder geld, maar met een stapel contacten en boordevol enthousiaste ideeën openen Bos en kunsthistorica Louw begin vorig jaar hun eerste 'pop-up shops', die direct goed liepen en de opmaat waren naar een permanente winkel.

"Het geheim van ons succes is het concept," zegt Bos, die artikelen verkoopt van tweehalve euro tot 1500 euro. Trots: "Wij hebben de mooiste spullen. Geen kitsch, maar kunst van klassiek geschoolde mensen, geïnspireerd door Afrika, maar geen Afrikaanse taferelen. Jammer genoeg wordt hier vaak op de zeligheidsfactor ingespeeld. Wij hebben ook dingen van hiv-vrouwen liggen, maar dat komt op de tweede plaats. We zijn er niet voor galeriëmenzen of intellectuelen maar voor gewone lui zoals jij en ik."

De scheepsbouwer

Afrikaanse pinguïns zijn de bekendste inwoners van marinstadje Simon's Town, feitelijk een buitenwijk van Kaapstad. Op een steenworp van de breedende loopvogels ligt een havenje waar Michael Bakker schepen bouwt voor KND Projects Shipyard. Met zijn gezin woont hij in Houtbaai, waar veel Nederlanders zijn neergestreken vanwege het dorpe, Scheveningen-achtige karakter. "Ik rijd elke dag de schitterende rit over Chapman's Peak naar mijn werk, dat kan toch niet beter!" Scheepsbouw zit Bakker in

• Thessa Bos en Chantal Louw: de galeriehoudster.

• Katelijne Hamers en Jeroen van Rootseelaar: de stagebegeleiders.

FOTO'S: DE TELEGRAAF

het bloed. Zijn vader werkte van 1958 tot 1997 in de zeiljachtbouw in Enkhuizen en Alkmaar. Zoonlief heeft inmiddels achttien jaar ervaring met de bouw van jachten, bedrijfsvaartuigen en patrouilleschepen. De Nederlander kwam aan het roer bij het ambitieuze Zuid-Afrikaanse bedrijfje KND nadat de grote Hollandse scheepsbouwer Damen hem vanuit Zuid-Afrika wilde terugplaatsen naar Nederland. Daar had Bakker geen zin in. "Nu ben ik degene die hier de toko draait."

Met veel plezier verruilde Bakker het strakke pak van Damen voor een KND-polshirtje. Met een team van 34 werknemers bouwt Bakker snelverende schepen voor de oliesector in West-Afrika. Kogelvrij laminaat en glas zijn vereist, want gewapende piraten liggen op de loer in landen als Nigeria. KND gaat volgens de Nederlander de strijd met de 'grote jongens' aan: "Er zijn veel Afrikaanse landen die tegenwoordig per se in Afrika willen kopen. Wij bewijzen dat Afrika dezelfde kwaliteit kan leveren als Europa of China."

De grootgrondbezitter

Wie door de steile straatjes van de Tamboerskloof rijdt,

• Elly Stoutjesdijk (midden): de krokettenbakkers.

Robert baron Groeninx van Zoelen laat zich de complimenten welgevallen. Hij heeft zich vanwege de gezondheid van zijn vrouw in de Zuid-Afrikaanse Kaap gevestigd en investeert in grond, zoals iemand van adel betaamt. "Ik heb geïnvesteerd van Plettenberg tot Sentelina Bay", vertelt Groeninx. Zijn huidige ambities zijn niet mals: een geheel nieuwe stad voor havenarbeiders in de Saldanhabaai. Voornaamste sta-in-de-weg voor de grootschalige ontwikkeling van het gebied zijn de welgestelde, blanke bewoners van naburige pittoreske kustdorpjes als Langebaan en Paternoster. De veelal werkloze zwarte en kleurlingenbevolking smakt echter naar werk. "Ze noemen me een moderne Robin Hood."

Saldanha is een natuurlijke diepzeehaven, ruim een uur rijden ten noorden van Kaapstad. Talloze Nederlandse bedrijven zijn op de bagagedrager gesprongen van de havenontwikkeling in Saldanha, dat grenst aan het nationale park West Coast, een belangrijke overwinteringsplaats voor Europese waadvogels. Groeninx Solar City, zoals de stad op papier heet, moet huisvesting en banen opleveren én rekening houden met het milieu. "Een nieuw dorp, geheel op duurzame energie."

De consul-generaal

Van 1892 tot 1902 was de overgrootvader van David de Waal consul-generaal in Zuid-Afrika. Meer dan een eeuw later huldigt zijn achterklein-kind diezelfde titel. "Ik had

van jongs af aan altijd veel te doen met Zuid-Afrika", vertelt De Waal in het Nederlandse consulaat in hartje Kaapstad. "Mijn vader heeft hier gewerkt en gewoond. Hij is vertrokken om in Nederlands-Indië te gaan vechten en is daar drie jaar krijgsgevangen geweest."

Toen de tijd van David de Waal in Afghanistan om was en de post in Kaapstad voor het oprapen lag, was de keus snel gemaakt. "Ik vond dit toch al een geweldig land en kende het van vakanties." En het bevalt: "Dit is natuurlijk de mooiste plek ter wereld. Het leven is hier goed. Het weer is geweldig, de mensen zijn aardig, het is een mooie stad. Ik rijd zelf motor: in een dag ben je bij het strand, de bergen en in de halfwoestijn van de Karoo."

Het consulaat verwerkt 15.000 paspoorten en 45.000 visumaanvragen per jaar. Het WK geldt voor De Waal als hoogtepunt. "Vooral de fanwalk was een groot succes. Tijdens de halve finale liepen er 300.000 mensen naar het stadion, het Oranjefeest was misschien wel groter dan in tijdens het EK in Basel." En dat

Michael Bakker: de scheepsbouwer.

kraam van Hollandia. "Stroopwafels en erwtensoep zijn erg populair, maar ook Conimex en HAK-producten", vertelt Stoutjesdijk.

Tegenwoordig zijn koffiepads van Senseo en Douwe Egberts ook enorm in trek bij Europeanen, die hun apparaten mee hebben gesleept naar Zuid-Afrika. "Krokotten zijn ook erg aangeslagen in Kaap." Het WK voetbal was daarom een hoogtepunt. "Toen waren de krokotten niet aan te slepen, maar op een gewone zaterdag bakt Rinus er ook zo wel tweehonderd."

De stagebegeleiders

"Er is veel meer trots onder Zuid-Afrikanten." Het WK voetbal heeft positieve sporen nagelaten in Zuid-Afrika, vinden Katelijne Hamers en Jeroen van Rootseelaar. "Wat mij betreft, is het positief geweest, ook qua nieuwe infrastructuur", zegt Hamers. "Klopt wel", vult haar partner Van Rootseelaar aan. "Maar veel investeringen in toerisme zijn niet terugverdiend en veel dingen zijn sneller duurder geworden."

Op het zonnige terras van het Blue Peter hotel in Bloubergstrand, met uitzicht op Robbeneiland, nippen Ha-

De hulpverleenster

Cobi de Bonte en Beauty Sixoka praten niet meer met elkaar. Wie hen allebei wil spreken wandelt over de vuile, zandpaden van Gugulethu van het bakkerijtje van De Bonte naar de kinderopvang van Sixoka. Jarenlang werkten de

Nederlandse vrouw en de Zuid-Afrikaanse vrouw samen in het armoedige township onder de rook van de luchthaven van Kaapstad, maar nu hebben ze ruzie.

Tien jaar geleden kwam De Bonte naar Kaapstad na een tv-uitzending over het opvanghuis Beautiful Gate van het Friese Koppel Toby en Aukje Brouwer. "Ik dacht: die problemen in Afrika zijn zo groot, daar kunnen we toch niets aan doen. En dat denk ik eigenlijk nog steeds." Toch wilde De Bonte iets doen. Ze werkte voor de Brouwers, maar dat ging mis. "Een kerker in de Noorddoostpolder, waar ik vandaan kom, doneerde 1000 gulden, waarvan ik een huis kon kopen. Ik vertelde Beautiful Gate niets, want dat hadden ze niet goed gevonden. Sindsdien heb ik een slechte reputatie."

De Bonte wierf daarna zelf fondsen voor aidsprojecten, ontbijtgroepen voor schoolkinderen en ander sociaal werk. "Het was alsof de wereld verging toen het bestuur uiteenviel. Beauty werd soms boos op mij en het bestuur misbruikte dat. Ze zeiden: 'Ga terug naar Nederland, voor je kleinkinderen zorgen.'" Waarom De Bonte niet terugkeert naar haar familie, onder wie haar 90-jarige moeder, kan ze niet uitleggen. Inmiddels probeert ze een bakkerijtje op te zetten. "We moeten elke dag 500 broden verkopen om de kosten eruit te krijgen."

Tjokvol en stekeblind

'Ons programma zit weer tjokvol'. Vooral op de radio is deze mededeling vaak te horen. Ze is natuurlijk niet als dreigement bedoeld, maar ze komt wel zo over. In de praktijk blijkt het een vooraankondiging voor 'veel propvol, snel afrafelen'.

Het woord 'tjokvol' is de aanleiding tot deze column. Vrijwel niemand die het woord gebruikt, realiseert zich dat het van oorsprong een Engels woord is.

Tjokvol is terug te voeren op het Engelse 'chock-full'. Dat woord kwam in het oude Engels al in 1400 voor. Zo rond 1880 leenden wij het woord vanaf de overkant van de Noordzee. Daar betekende

'to chock' iets als 'stampen, aanstampen'.

Het nieuw geleende woord zorgde aanvankelijk voor verwarring, want zelfs Couperus maakte er 'tjopvol' van (in zijn verhalenbundel Korte Arabesken, 1911). Hij associeerde het waarschijnlijk met propvol. En dan is een foutje gauw gemaakt.

Waarom wij 'tjokvol' per se moesten lenen, zal voor eeuwig een raadsel blijven. 'Tjok-' geeft een versterking aan, maar in de leenperiode hadden we al zo veel van die versterkingen: propvol, barstensvol, boordevol.

Veelgebruikt is ook bomvol, dat 'vol tot aan het bomgat' betekent. Het bomgat was

een sluitgat in de buik of de bodem van een houten vat. En van de Dik Voor Mekaar-radioshow (André van Duin) kennen we nog de term nokvol, aldaar meestal verbasterd tot 'nokkie-nokkie'.

Overigens zijn versterkende voervoegsels in onze taal gemeent. Van recente datum zijn rete-, mega- en giga-.

Zo'n honderd jaar oud zijn loei- (loeihard) en knal- (knalrood). Een voorbeeld uit de middeleeuwen is steke-, in een samenstelling als stekeblind. Uit dezelfde periode stammen ook woorden als stokdoof en stokstijf. In dezelfde categorie valt ook stikdonker (héél vroeger geschre-

klaretaal@telegraaf.nl

ven als 'stockdonker').

De versterkingen steke-, stok- en stik- gaan allemaal terug op het woord 'stok'. Een van de oudste voorbeelden in onze taal is 'stokstijf', waarmee bedoeld wordt 'zo bewegingloos als een stok'. De versterkende betekenis ging later over op andere bijvoeglijke naamwoorden. De relatie met de stok ging verloren, want stokdoof en stekeblind hebben niets met een stuk hout te maken.

Blijft over de vraag, hoe het dan zit met 'hartstikke blind'. Nou, dat heeft helemaal niets te maken met stok- of steke-. Het woord 'hartstikke' kwam oorspronkelijk uitsluitend voor in de uitdrukking 'hartstikke dood', d.w.z. gedood door een steek in het hart (door een dolk, lans, mes). Later werd 'hartstikke' los gebruikt, zonder dood. Daarom zeggen we nu zonder bliken of blozen 'hartstikke' 'een hartstikke mooie auto'. Ik ga u nu ook hartstikke bedanken voor uw aandacht. Met een steek in het hart, want als je de betekenis kent, blijft 'hartstikke bedankt' maar een rare uitdrukking.